

Klemen Štibelj je bil član pripravljalne ekipe za izvedbo Škofjeloškega pasijona v letih 1999 in 2000.

arhiv Klemen Štibelj

Marjan Kokalj je bil režiser Škofjeloškega pasijona v letih 1999 in 2000. Na fotografiji v pisarni ob pripravi pasijona.

arhiv Marjan Kokalj

KLEMEN ŠTIBELJ IN MARJAN KOKALJ

Začetki Škofjeloškega pasijona V SAMOSTOJNI SLOVENIJI

V dneh izvajanja največje scenske in gledališke uprizoritve v Sloveniji je mogoče zaslediti zelo omejene informacije o izvoru sodobne uprizoritve Škofjeloškega pasijona. Zato sem k pogovoru povabil dva aktivna člana prve ekipe, ki je v letu 1999 postavila temelje sodobni uprizoritvi v samostojni Sloveniji, Klemna Štiblja in Marjana Kokalja.

ANTON KOKALJ

Klemen Štibelj, bili ste član ožje pripravljalne skupine za prvo izvedbo pasijona v samostojni Sloveniji, torej v letu 1999 in tudi v letu 2000. V Pasijonskih doneskih iz leta 2020 sem prebral, da se je vse začelo v Selcih v Selški dolini?

Klemen Štibelj: Ideje in želje po uprizoritvi celotnega Škofjeloškega pasijona so bile v Škofji Loki prisotne vrsto let. Izdelani so bili že različni projekti za uprizoritev in imenovana posebna skupina, ki je te projekte pregledala in jih ocenila, a do uprizoritve ni prišlo. Glavni razlogi za to so bili: uprizoritev je bila zamišljena predvsem na profesionalni ravni, stroški uprizoritve so bili previsoki ali pa je šlo za pomislek, da se bo z neprimernim režijskim konceptom

izgubilo temeljno sporočilo pasijona. Kulturno društvo dr. Janez Evangelist Krek Selca, v katerem sem bil takrat predsednik, je septembra 1997 v počastitev 80-letnice smrti selškega rojaka dr. Janeza Evangelista Kreka pripravilo Krekov teden. Šlo je za sklop različnih prireditev, med katerimi je bila tudi

uprizoritev Krekove igre Turški križ, ki je bila izvedena na prostem.

Po zaključku Krekovega tedna sta župan Igor Draksler in Jure Svoltšak, ki sta si prizadevala, da bi v Škofji Loki uprizorili Škofjeloški pasijon, našega člana in režiserja Turškega križa, Marjana Kokalja, povabila na sestanek, kjer sta mu predstavila idejo o režiji Škofjeloškega pasijona.

„Za uprizoritev je kot vezivo in motivacija pomembno tudi zavedanje sodelujočih, da je bistvo pasijona njegova sporočilnost in ne spektakularnost uprizoritve.“

Marjan Kokalj, bili ste prvi režiser, ki vam je bila zaupana izjemno zahtevna naloga: po mnogih desetletjih postaviti pred ljudi največjo in najstarejšo dramsko uprizoritev v Sloveniji, za katero obstaja režijska knjiga. Kako ste vi doživeli vabilo takratnega župana Igorja Drakslerja?

Na televiziji z vodjo promocije Tino Oblak.

Marjan Kokalj: Nasploh je bil župan Igor Draksler najbolj zaslužen, da je do uprizoritve sploh prišlo, saj jo je omogočil (glasovanje na občinskem svetu), osebno je sodeloval pri promociji in zbiranju donatorskih sredstev, podpiral in po svojih močeh z občinske strani omogočil finance. Za delo je režiserju ter ostali ekipi dal proste roke ter reševal težave na uradniški ravni. Idejo za uprizoritev in temeljni vpliv na odločitve, da me sprejmejo kot režiserja, je imel Jure Svoltšak, tedaj vodja oddelka za družbene dejavnosti na občini, ki si je za uprizoritev tudi vseskozi prizadeval.

Pokazalo se je, da je zaradi nadaljevanja tradicije ter velikega števila igralcev in drugih sodelujočih pasijon smiselno uprizoriti na način ljudske igre, s sodelovanjem domačih (okoliških) amaterskih igralcev, kakor so to kapucini delali že nekdanje. Za uprizoritev je kot vezivo in motivacija pomembno tudi zavedanje sodelujočih, da je bistvo pasijona njegova sporočilnost in ne spektakularnost uprizoritve.

Prva naloga režiserja je bila izdelava režijske knjige, v javnosti pa je kaj kmalu zaokrožila informacija, da bo v Škofji Loki leta 1999 uprizorjen Škofjeloški pasijon. Klemen Štibelj, kako so se začele priprave?

Klemen Štibelj: Sredi maja 1998 se je prvič zbrala skupina ljudi, ki bi na različnih področjih pomagali pri pripravi na uprizoritev Škofjeloškega pasijona. Na srečanju je župan Igor Draksler najprej predstavil idejo o uprizoritvi Škofjeloškega pasijona, Marjan Kokalj pa svoj režijski koncept.

V drugem delu srečanja smo oblikovali dve delovni skupini: promocijsko, katere vodja je bil župan, in organizacijsko, ki jo je vodil direktor občinske uprave Jernej Prevc. Glavna naloga promocijske skupine je bila predstavljati in tržiti Škofjeloški pasijon, naloga organizacij-

ske skupine pa izvedba organizacijskih in tehničnih del za uprizoritev. Delo smo začeli konec maja. Promocijski skupini se je kasneje pridružila Tina Oblak, ki je potem na občini pomagala Marjanu pri pripravi na prvo uprizoritev.

Marjan Kokalj, ko beremo režijsko knjigo Romualda Marušiča, vidimo, da je zasnovana na 13 podobah ali slikah, vi pa ste zasnovali koncept 20 prizorov.

Marjan Kokalj: Pasijon je Romuald izvajal v celoti, vendar nekatere stvari v njegovi režijski knjigi niso definirane, zato je leta 1999 pri rekonstrukciji šlo za delno priredbo. Največja sprememba je bila napravljena v razdelitvi 13 podob v 20 prizorov (nekateri podobi so fizično preobsežne za eno prizorišče), druga sprememba pa je bila statičnost gledalcev oz. udeležencev, mimo katerih se pomika celoten pasijon na štirih lokacijah (lahko si predstavljamo, da so se udeleženci izvirno pomikali za pasijonom kot za procesijo ali opazovali dogajanje ob poti – določen prizor se je igralo le po enkrat na določenem delu v mestu, zato celote niso videli oziroma so jo uspeli videti toliko, kolikor so bili blizu dogajanju). Dodali smo tudi glasbo, določene kostume, rekvizite, tip vozov in prenosnih odrov z določeno sceno (za to ni podatkov v izvirniku). Izvedba iz leta 1999 je tako dejanska osnova sedanjega izvajanja,

“

Leta 1999 sta bili narejeni dve večji spremembi: razdelitev 13 podob v 20 prizorov ter statičnost gledalcev, mimo katerih se pomika celoten pasijon.

ki je bila zaščitena kot svetovna kulturna dediščina.

Marjan Kokalj, to torej pomeni, da je pri uprizoritvi šlo za spreminjeno perspektivo (pasijon se pomika mimo udeležencev, ki se ne premikajo za njim in tako lahko doživijo celoten pasijon na štirih lokacijah)?

Marjan Kokalj: Tako je. To so bile bistvene spremembe, popolnoma pa smo želeli ostati zvesti izvirnemu tekstu, kot je bil zapisan oz. govorjen tedaj. Pri predstavah je tedaj vključeno s konjeniki sodelovalo več kot 600 amaterskih igralcev in še približno toliko drugih sodelujočih, ki so bili potrebni za to, da je do uprizoritve prišlo, ali so na predstavah skrbeli, da je vse gladko teklo. Škofjeloški pasijon iz leta 1999 je tako nekako zakoličil širši okvir nadaljnjih uprizoritev. Delne variacije so seveda mogoče, kar je značilno za vsako živo uprizoritev.

Klemen Štibelj, kako se je po finančni plati in udeležbi izšla prva uprizoritev?

Klemen Štibelj: Za sedem predstav Škofjeloškega pasijona je bilo skupno prodanih 34.538 vstopnic. Poleg tega je bilo nekaj vstopnic razdeljenih brezplačno. Ocene organizacijske skupine so bile, da Škofja Loka lahko brez težav sprejme do 8.000 gledalcev na predstavo. Ta številka je bila presežena pri predstavi na velikonočni ponedeljek, 5. aprila 1999, ko si je Škofjeloški pasijon po naših ocenah ogledalo okoli 9.000 gledalcev. Pri končni analizi smo ocenili, da si je Škofjeloški pasijon v letu 1999 ogledalo približno 40.000 gledalcev. V to številko pa so vključeni tudi tisti, ki so si ogledali generalko.

Stroški uprizoritve so bili v letu 1999 okoli 285.000 evrov. Prodaja vstopnic je bila glavni vir za pokrivanje stroškov uprizoritve – 58 odstotkov. Drugi vir je bila Občina Škofja Loka – 23 odstotkov, sponzorji in donatorji so prispevali 12 odstotkov oziroma dobrih 18 odstotkov sredstev (vključeno tudi sponzorstvo v materialu). Ministrstvo za kulturo RS je za uprizoritev pasijona naknadno prispevalo en odstotek vseh prihodkov. Uprizoritev se je na ta način skoraj v celoti pokrila sama.

Marjan Kokalj, kolikokrat je bil po letu 1999 še uprizorjen pasijon

Škofjeloški pasijon, prizor iz leta 2015.

in kakšna je vloga režiserja glede na to, da je koncept iz leta 1999 zaščiten kot nematerialna kulturna dediščina? Ali ste v kasnejših izvedbah kakorkoli sodelovali?

Marjan Kokalj: Od prve uprizoritve naprej je obstajala t. i. strokovna skupina za Škofjeloški pasijon, ki je predlagala nadaljnje uprizoritve. Naslednja uprizoritev pasijona je bila že leta 2000, kjer sem kot režiser s sodelavci dopolnil nekatere dele, predvsem tehnično opremo in kostume, da bi bil pasijon čim bolj zelena celota. Naslednja uprizoritev bi morala biti leta 2007, pa je tedanji občinski svet izglasoval, da se ga ne uprizeri, četudi so že tekale priprave. Tako je do dejanske naslednje uprizoritve prišlo šele leta 2009, ko je bil režiser Borut Gartner (ki bi moral biti tudi leta 2007), ki pa je dal druge poudarke in zelo izpilil scene, igro, masko, kostume ter pasijon dal tudi kakovostno filmsko posneti. Ukvarjal se je s podrobnostmi in pasijon naredil še bolj gledljiv. Organiziral je številne pred- in obpasijonske dogodke, npr. romanja, ter povezoval kraje, ki so povezani s Škofjeloškim ali

drugimi pasijoni. Izkusil je tudi, da organizacija igralcev z vsakim pasijonom poteka na novo, zato je to kljub istemu okviru neki čisto nov dogodek.

Pri ponovitvi leta 2015, ko je bil režiser Milan Golob, sem bil prav tako na razpolago za kakršenkoli nasvet, saj sem tudi poznal večino sodelujočih iz prejšnjih uprizoritev.

Zadnja uprizoritev letošnjega pasijona, ki se je zgodila v nedeljo, 12. aprila, se je zelo uspešno zaključila pod taktirko režiserja Marcela Brula. Tudi z njim sem bil v stiku, če je ocenil, da mu kakšno moje mnenje koristi.

Vsi trije režiserji za mano so imeli vsak svoj pristop in so določene scene, koreografijo, igro ter glasbo naredili po svoje, temeljni koncept pa ostaja enak. Izredno sem vesel, da se je pasijon prijel ter da je postal spomenik nesnovne kulturne dediščine Slovenije in Unesca.

Klemen Štibelj, vi ste bili pri prvih uprizoritvah leta 1999 in 2000, ko ste bili član ožje pripravljalne skupine, kasneje član strokovne skupine ter kot podžupan tudi zadolženi posebej za izvedbo pasijona.

Klemen Štibelj: Strokovna skupina, ki je bila ustanovljena za prvo uprizoritev pasijona, je še vedno delovala. Do leta 2004 je imela pet srečanj. Na njih smo analizirali, kaj je pasijon pomenil za Škofjo Loko, ter se pogovarjali o tem, kako naprej. V ospredju vseh srečanj je

“

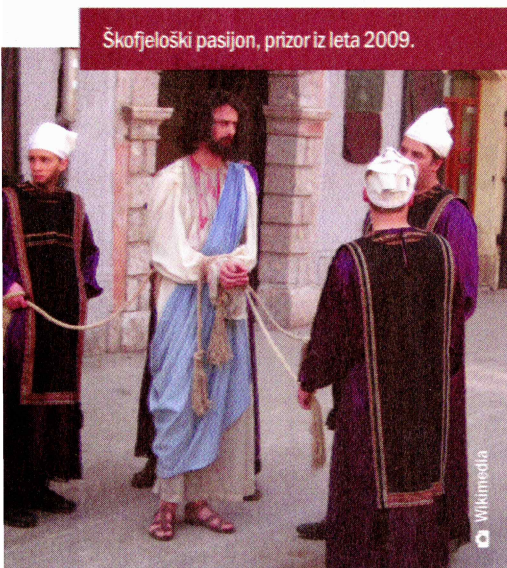
Vsi trije režiserji za mano so imeli vsak svoj pristop in so določene scene, koreografijo, igro ter glasbo naredili po svoje, temeljni koncept pa ostaja enak.

bilo vprašanje, kdaj in kako ponovno uprizoriti pasijon ter kdo bi bil režiser uprizoritve. Poleg teh vprašanj je bilo še posebej izpostavljeno, da je treba Škofjeloški pasijon institucionalizirati. Tako je sredi leta 2004 priprave na uprizoritev pasijona prevzela Tadeja Primožič in pripravila poslovni načrt projekta. Žal je bil poslovni načrt na seji občinskega sveta aprila 2005 zaradi političnih nesoglasij zavržen, ob tem pa sprejet sklep, da se pasijon leta 2006 ne uprizeri, pač pa leta 2007, a ga tudi tega leta ni bilo.

Uprizoritev pasijona je bila zelo odvisna od takratne sestave občinskega sveta, zato je bila moja prva naloga kot podžupan, zadolženega za izvedbo pasijona, sprejetje odloka o Škofjeloškem pasijonu, kar se je zgodilo leta 2007. V odloku je med drugim natančno opredeljeno, kdaj in kako se uprizerja pasijon in da so uprizoritve načrtovane v letih 2009, 2015 in 2021, potem pa predvidoma vsakih sedem let. Od leta 2020 je odlok spremenjen tako, da se pasijon izvaja na šest let.

Po letu 2007 se je Škofjeloški pasijon na pobudo Muzejskega društva Škofja Loka začel umeščati v evropski prostor. Maja 2007 sem bil kot predstavnik Škofje Loke prisoten na skupščini združenja Europassion (združenje evropskih pasijonskih mest). Na tej skupščini je bila Škofja Loka 19. maja sprejeta v Europassion. Od tedaj dalje imamo kot mesto z eno najprivlačnejših pasijonskih uprizoritev v združenju pomembno vlogo.

Odnos države do tako pomembne kulturne dediščine je bil do leta 2011 marginalen, šele po tem letu sta si država in občina začeli skupaj prizadevati za vpis na Unescov seznam nesnovne kulturne dediščine, kar je leta 2016 tudi uspelo. Treba je izpostaviti, da tudi trenutna, predvsem finančna podpora države glede na obseg celotnega projekta predstavlja majhen delež prihodkov. Kljub temu ali ravno zato pa lahko zaključimo, da je Škofjeloški pasijon sad vere tukajšnjega prebivalstva, ki od leta 1999 z velikodušnostjo podpre vsako ponovitev ne glede na to, kdo je režiser in v kolikšni meri izvedbo podpre država.

Škofjeloški pasijon, prizor iz leta 2009.